

“Una consigna:

Oferim en exclusiva part del dietari de presidència del Govern de Lluís Companys durant els Fets de Maig del 1937. Membres de la CNT-FAI i el POUM van enfrontar-se amb les forces de la Generalitat. Per als primers, la revolució era prioritària, i per als segons, el més important era concentrar-se en la guerra. Va acabar imposant-se la segona opció, amb un resultat de 500 morts. El POUM fou el boc expiatori d'aquesta controvertida tragèdia.

Pari el foc!”

Dia 3 de maig del 1937. El president de Catalunya sortí a les nou del matí del Palau de la Generalitat, en automòbil, en direcció a Benicarló, on celebrà una entrevista amb el Cap del Govern de la República i Ministre de la Guerra, senyor Largo Caballero. [...]

El senyor Companys retornà a Barcelona a tres quarts de vuit del vespre i seguidament es dirigí al seu despatx oficial on celebrà una conferència amb el conseller primer senyor Tarradellas.

Al migdia, en compliment d'una disposició del Govern, el Comissari General d'Ordre Públic i agents a les seves ordres va personar-se a l'edifici de la Companyia Telefònica, situat a la plaça de Catalunya per tal de donar possessió del seu càrrec al delegat nomenat pel Govern.

La força pública que acompanyava el Comissari fou rebuda a trets des de diversos indrets de l'edifici de la Telefònica.

A darrera hora de la tarda i després d'unes entrevistes entre un delegat del conseller de Governació i els que es resistien a acatar les disposicions del Govern, aquests desallotjaren l'edifici de la Telefònica que fou ocupat per les forces de l'Ordre públic.

Aquest incident donà origen a una sèrie de fets lamentables que es produïren en diversos indrets de la ciutat. Nombrosos grups de gent armada circulava pels carrers de Barcelona, especialment a les barriades de la ciutat i poblacions properes. En algun indret foren aixecades barricades. Pels volts de dos quarts de sis de la tarda varen tancar tallers, despatxos i botigues i la ciutat donava la impressió d'estar en una vaga general.

Per disposició de la Conselleria de Se-

guretat Interior fou radiada a primeres hores del vespre la nota següent:

“El conseller de Seguretat Interior es complau a fer públic que han quedat resolts els incidents ocorreguts a la plaça de Catalunya amb motiu de la intervenció ordenada a la Companyia Telefònica.”

Les organitzacions CNT-FAI van fer pública la nota següent:

“*Los comités regionales de la CNT i de la FAI a todos sus afiliados de Catalunya:*

Companeros: Esta tarde ha sucedido en Barcelona un incidente ante el edificio de Teléfonos. Los comités regionales inmediatamente han intervenido y han realizado gestiones para resolver el incidente, solucionándose a base de que todas las fuerzas movilizadas a consecuencia del conflicto se retiren mientras los organismos competentes lo resuelvan en definitiva.

“*Estos comités responsables recomiendan a todos los organismos y adherentes tomen buena nota de este comunicado y se atengan única y exclusivamente a la orientaciones y acuerdos dimanados de los comités.*

“*Por el Comité Regional de la CNT, El Secretario. Por el Comité Regional de la FAI, El Secretario.*”

A conseqüència dels incidents ocorreguts i el nerviosisme que aquests suscitaren al carrer, al Palau de la Generalitat es prengueren mesures de seguretat adients a les circumstàncies.

A les vuit del vespre es celebrà al Palau de la Generalitat una reunió extraordinària del Consell.

Degut a les greus circumstàncies perquè travessava la ciutat en l'aspecte de l'ordre públic, la reunió havia desvetllat gran expectació.

Assistiren a la sessió, que fou presidida

pel senyor Companys, tots els consellers.

[...] La reunió acabà a tres quarts de tres de la matinada. Cap conseller volgué fer manifestacions. El President, senyor Companys, digué:

“Llestos per avui. Hem parlat de l'estat de coses actual, que reputo inaguantable.

Probablement ens reunirem demà o demà passat.

Ja sabeu el que passa. Hi ha gent armada pels carrers. No es pot permetre aquest estat de coses. Cal posar-hi remei. El Govern es veurà obligat a utilitzar les seves forces coercitives.” [...]

Dia 4 de maig del 1937. Uns lamentables fets ocorreguts cap al tard del dia d'ahir, dilluns, quan semblava que, resolt l'incident sorgit amb motiu de la intervenció del Govern a la Companyia Telefònica, renaixia la calma, determinaren una paralització absoluta de la vida de la ciutat. [...]

A diferents indrets de Barcelona es produïren durant tot el dia intensos tiroteigs entre elements armats i la força pública, així com també entre paisans. En molts punts de la ciutat foren construïdes barricades. [...]

A la una de la tarda, des del Palau de la Generalitat, on a partir del primer moment el President de Catalunya donà les ordres pertinents per a la ràpida sufocació del conflicte, fou radiada la primera nota oficial en la qual s'advertia a tothom que estigués en precaució davant de certes ordres que poguessin ésser retransmeses per ràdio per part de determinats grups i organitzacions.

Una altra nota, que fou radiada poc després, deia el següent:

“El conseller de Seguretat Interior, utilitza, per delegació del Consell de la Generalitat, les forces a les seves ordres per a batre els revoltats. Tot Catalunya ha d'alçar-se perquè només puguin circular per les carreteres les forces de la Generalitat.”

Per la seva banda, les emissores de la CNT-FAI radiaren repetidament urles noties en les quals comunicaven als seus afiliats destacats a Alcanyis i a Casp que es mantinguessin allà. I afegien: “Si necessitem alguna cosa ja us cridarem. Estigueu tranquils.”

Davant la gravetat dels successos, els

ARC. FONS GENERALITAT DE CATALUNYA

En la imatge, guàrdies d'assalt de la República a Barcelona, al carrer pels Fets de Maig. El conflicte va fer que la Generalitat perdés les competències d'ordre públic.

organismes nacionals de la CNT i de la UGT, d'acord amb el Govern de la República, delegaren unes representacions que arribaren a Barcelona en avió procedents de València [...].

Tot seguit van reunir-se sota la presidència del senyor Lluís Companys els següents representants dels partits i organitzacions antifeixistes:

Antoni M. Sbert hi assistí per Esquerra Republicana; Comorera, Sesé i Vidiella, per la UGT; Hernandez Zancajo, per l'Executiva Nacional de la UGT; Marián R. Vazquez, per la Nacional de la CNT; Joan Garcia Oliver, ministre de Justícia; Alfonso, per la Local dels Sindicats Únics de Barcelona i Calvet per la Unió de Rabassaires.

Al vespre, a tres quarts de nou els citats representants van pronunciar, per ràdio, des del Palau de la Generalitat unes allocucions en les quals es reclamava que cessés immediatament la lluita que ensangonava els carrers de Barcelona i que tothom abandonés les armes i acatés les disposicions del Govern en el qual hi eren representats tots els sectors antifeixistes.

El discurs del president de Catalunya, senyor Lluís Companys, fou el següent:

“Poble de Catalunya: Heu escoltat els representants de les fraccions polítiques i de les organitzacions sindicals antifeixistes. Tots, sense fer comentaris als esdeveniments terribles i sagnants que s'han

succeït, perillosos per a la causa contra el feixisme, han exaltat la necessitat d'unir-nos, la necessitat d'acabar amb la lluita violenta als nostres carrers. Les paraules han d'ésser les més breus, les més curtes.

“En el silenci és on els homes troben sovint el màxim sacrifici, que només poden gaudir aquells que a costa de sacrificis han sabut obligar el seu pensament moral i la seva conducta. La lluita als carrers compromet moltes coses. És massa llarga, massa dura. Estem en moments difícils i gloriosos, que es podrien comprometre en aquesta lluita que no qualificaré, a la qual no posaré un comentari, perquè guardo per a mi tota l'amargor i tot el lleial i continuat sentit del compliment del meu deure per haver-lo volgut evitar. Però la lluita ha d'acabar-se i la paraula és una sola, sense comentari. Una consigna: Pari el foc! Serà un dels objectes d'aquesta reunió exaltar la gravetat del moment, la responsabilitat de tots. Serà així i treurem tots el millor que tinguem en les nostres ànimes. Qui més sacrificis faci, més digne serà, mentre no vulgui cercar profit partidista. Ah, que petit, que minúscul aleshores per a la grandesa d'aquesta hora!

“La nostra consigna i el nostre crit han d'ésser. A baix el feixisme. Viure i vèncer, dient: A baix el feixisme! Jo no volia acabar les meves paraules sense recordar una paraula que fa vibrar la meva sensi-

bilitat: Catalunya! Tan bella! De tan altes i profundes possibilitats! Catalunya, davant la perspectiva de la república, en aquesta lluita contra el feixisme, Catalunya ha d'aportar totes les seves energies, tots els seus sacrificis i tota la seva abnegació.

"Germans del poble català: Vosaltres que heveu sentit tantes vegades des del micròfon en les hores greus i serenes la meua veu, que jo sé com arriba a comoure's l'ànima, deixeu que reservi per a mi els comentaris i que sigui jo el que doni la consigna: *Pari el foc!*"

"Per Catalunya, per la República, per la fraternitat antifeixista, per la tasca que hem de fer el dia de demà, situem-nos en aquestes hores solemnes a l'altura de la nostra responsabilitat. *Visca la llibertat!*"

Després de pronunciades aquestes allocucions es reprengué la reunió començada al migdia per tal de trobar una solució el greu estat de coses. [...]

El nou Govern quedà compost de la manera següent:

Carles Martí Feced, d'Esquerra Republicana de Catalunya; Valeri Mas, secretari del Comitè Regional de la CNT; Antoni Sesé, secretari general de la UGT, i Joaquim Pou de la Unió de Rabassaires.

Martí Feced fou encarregat de l'ordre públic.

Els fets gravíssims ocorreguts a Barcelona promogueren gran emoció arreu de Catalunya, on tingueren lleus i escassíssimes repercussions.

Dia 5 de maig del 1937. Com el dia anterior, la paralització de la vida de la ciutat fou absoluta. Ningú no acudí al treball. No es publicà tampoc la premsa. Es continuà, però, treballant normalment a les indústries de guerra.

En diferents indrets de la ciutat es produïren sagnants incidents a conseqüència dels quals resultaren nombrosos morts i ferits.

Les allocucions pronunciades, des dels micròfons instal·lats al Palau de la Generalitat, per part dels representants de les organitzacions sindicals UGT i CNT i pel propi President de Catalunya no aconseguiren tornar a la calma la ciutat. De totes maneres a la tarda la situació no presentava el greu aspecte del dia anterior.

Durant tot el dia sovintejaren les al·locucions que pronunciaren per ràdio diverses i destacades personalitats antifeixistes reclamant la cessació de la lluita i la tornada al treball. [...]

En el Govern de la Generalitat, constituït amb caràcter provisional a les tres del matí, figurava el senyor Antoni Sesé, com a representant de la UGT, del qual organisme sindical n'era secretari.

En adreçar-se al migdia en automòbil a pendre possessió del càrrec de conseller, el senyor Antoni Sesé, fou assassinat a tret de pistola per uns desconeguts. A conseqüència de l'agressió resultaren també morts els dos agents de policia que l'acompanyaven.

La trista nova, en ésser coneguda produí en tota la ciutat, pregona emoció.

Com a conseqüència de la mort del senyor Antoni Sesé, fou designat per substituir-lo al Govern de la Generalitat, en representació de la UGT, el senyor Rafael Vidiella [...].

A la tarda circulà per Barcelona un full signat per l'"Agrupación de Amigos de Durruti".

L'esmentat full deia:

"Una junta revolucionaria. Fusilamiento de los culpables. Desarme de los cuerpos armados. Socialización de la economía. Disolución de los partidos políticos que han agredido al proletariado. No cedemos la calle. La revolución ante todo. Viva la Revolución Social!"

A les deu de la nit, les emissores oficials radiaren una nota de la CNT-FAI en la qual es deia que aquestes organitzacions desautoritzaven categòricament el manifest que signat per l'"Agrupación de Amigos de Durruti" havia circulat per la ciutat. [...]

A la tarda van arribar al port de Barcelona els destructors "Lepanto" i "Sanchez Barcáiztegui".

Els comandants dels dos destructors, amb una comissió de mariners, es traslladaren al Palau de la Generalitat, on saludaren el senyor President i es posaren a les seves ordres.

A les tres i cinc minuts de la tarda fou radiada la nota següent:

"Davant les actuals circumstàncies el Govern de la República, per pròpia iniciativa s'ha fet càrrec de l'Ordre Públic a Catalunya. El Govern de la República que disposa de més mitjans que la Ge-

EL TEMPS

Cartell de la CNT sobre l'incident que desencadenà els Fets de Maig a l'edifici de Telefónica de Barcelona.

neralitat podrà fer front a les necessitats del moment.

"No són hores de comentaris. L'únic que pot i ha de recomanar-se, de cara als interessos suprems de la guerra contra el feixisme, és la col·laboració lleial i resolta al Govern de la República. *Visca la República!*"

"Les forces i els elements de la Generalitat al costat de la República no tardaran a restablir la situació. Recomanem a tots, serenitat. Recomanem una vegada més que s'abandonin les armes. Cal acabar amb la lluita fraticida. Prou pertorbacions al carrer.

"*Visca la República! Visca Catalunya!*"

El tinent coronel de Seguretat i Assalt, senyor Albert Arrando, fou designat delegat del Govern de la República a Catalunya per als serveis d'Ordre Públic i en funcions de cap de serveis.

[...]

El delegat d'Ordre Públic del Govern de la República, senyor Arrando, ordenà la radiació d'una nota en la qual es declarava que les forces d'ordre públic eren del Govern i de ningú més que del Govern i que no tenien cap altre enemic que el feixisme.

En la nota es feia una crida a tots aquells que enganyats s'havien llançat al

Companys: "Hem parlat de l'estat de coses actual, que reputo inaguantable. [...] Ja sabeu el que passa. Hi ha gent armada pels carrers. No es pot permetre aquest estat de coses"

carrer, perquè deixessin les armes. Els que no ho facin –afegia la nota– seran tractats com a feixistes."

A les set del vespre es reuní al Palau de la Generalitat el nou Govern de Catalunya. Hi assistiren tots els seus components.

A un quart d'onze acabà la reunió i fou facilitada la nota següent:

"El nou Consell de la Generalitat, reunit sota la presidència del President de Catalunya, Lluís Companys, després de constituir-se amb la representació directa dels secretaris de les dues centrals sindicals i amb la representació d'Esquerra Republicana de Catalunya i de la Unió de Rabassaires, vol fer un darrer esforç per a restablir totalment la normalitat a Catalunya i evitar que continuï la tragèdia, escrita amb sang, que viu el poble català, i fa una invocació comminatòria a tots els que mantenen la lluita fratricida que empena de dol Catalunya, que compromet els interessos superiors de la guerra contra el feixisme.

"El Govern, que es la màxima i autèntica representació de tot el front antifeixista, demana a tots els treballadors i al poble de Catalunya que deposi les armes, que obliidi les rancúnies i els odis d'aquests dies davant la grandesa de l'única

lluita que ens obliga a tots. Els antifeixistes han d'estar al costat dels Governos de Catalunya i de la República, que els organismes responsables han recolzat amb les seves representacions i han confiat la direcció suprema de la revolució i de la lluita contra el feixisme.

"Visca Catalunya! Visca la República! Visca la Llibertat! [...]"

A les dotze de la nit arribà al Palau de la Generalitat, la ministra de Sanitat, senyora Frederica Montseny la qual, acompanyada del senyor Marian R. Vazquez, celebrà una entrevista amb el President de Catalunya.

A darrera hora el Delegat d'Ordre Públic de la República facilità la nota següent:

"El Govern de la República en el qual tots els partits i organitzacions antifeixistes hi són representats, s'ha fet càrrec de l'Ordre Públic a Catalunya. Des d'aquests moments tots els comandaments estan a les ordres del Govern i ningú –sense mala fe manifesta– no podrà dir que les forces estan al servei d'un partit o d'un grup. Les forces són de tots, i per això no són de ningú. Són les forces d'un Govern legítim que està únicament atent a obtenir la victòria sobre el feixisme. El que avui ha assumit el comandament no considera enemiga cap organització política o sindical antifeixista. No hi ha per ell altres enemics que els feixistes i espera d'aquells que, portats per una passió o conduïts per la provocació organitzada, han pres les armes per a produir aquests dolorosos successos, les deposin immediatament. Els que no ho facin seran considerats com a eficaços col·laboradors de l'enemic i rebran el tracte reservat per a aquests.

"Ja és hora que als carrers es separin els feixistes dels que no ho són. Els que no ho facin serà perquè estan confosos amb el feixisme. Per a ells la condemna de tot el poble, en nom del qual actua el Govern de la República.

"La Delegació d'OP ha d'advertir que els elements incontrolats han assaltat un magatzem on hi havia uniformes de la GNR. Per si aquests elements pensaven fer-ne ús per una acció delictiva, que en aquests moments equivaldria a una traïció [...]"

També a darrera hora les organitzacions

sindicals de la UGT i CNT feren pública la nota següent:

"Els tràgics fets que s'han desenvolupat a la nostra ciutat durant les darreres quaranta-vuit hores han impedit que la totalitat dels obrers de Barcelona concorressin a llur treball.

"El conflicte que motivà aquesta situació andàmla i perjudicial per a la causa del proletariat, ha estat resolt satisfactòriament pels representats dels partits i organitzacions antifeixistes, reunits al Palau de la Generalitat. Per tant, les Federacions Locals de la CNT i UGT han pres l'acord de dirigir-se a tots llurs afiliats per a ordenar-los que s'incorporin immediatament a llurs tasques habituals. [...] Persistir en la inactivitat industrial equival, en aquests moments de guerra antifeixista, a col·laborar amb l'enemic comú, i a debilitar-nos nosaltres mateixos.

"Així, doncs, s'ordena a tots els treballadors de la UGT i CNT, sense cap mena d'excepció, que s'incorporin al treball, i recomanen als obrers d'ambdues sindicals que evitin amb llur conducta dintre els llocs de producció, tot allò que pugui ésser motiu de perturbacions i fregaments mutus. Hem d'extreure de l'experiència viscuda profitoses ensenyances, que han de servir-nos, en endavant, per a mantenir aquelles relacions de cordialitat i fraternitat l'absència de les quals tant hem lamentat en les hores transcorregudes últimament.

"[...] Els Comitès de control tenen el deure de garantir el respecte a tots els treballadors sense distinció.

"Camarades de la CNT i UGT: a treballar tots!"

"Federació Local de Sindicats únics CNT i Federació Local de Sindicats de la UGT."

A la una de la matinada el nombre de morts víctimes dels greus successos pujava a 141.

A primeres hores de la matinada es trobaven reunits, al Palau de la Generalitat, amb el President de Catalunya, la ministra de Sanitat, senyora Frederica Montseny, el conseller senyor, Martí Feced, l'ex-conseller primer, senyor Josep Taradellas i diversos membres del Comitè Regional de la CNT.

Recollit per Oriol Cortacans